

Створення Організації Об'єднаних Націй

Курсова робота

з Історії міжнародних відносин

Зміст

ВСТУП.....	3
ОСНОВНА ЧАСТИНА.	6
1.ЗАРОДЖЕННЯ ІДЕЇ СТВОРЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ З БЕЗПЕКИ. ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС.	6
2. ПЕРШІ КРОКИ НА ШЛЯХУ ДО СТВОРЕННЯ ООН (Союзнницька Декларація; Атлантична Хартія; Декларація Об'єднаних Націй).....	9
3. МОСКОВСЬКА ТА ТЕГЕРАНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЇ.	10
4. КОНФЕРЕНЦІЯ В ДУМБАРТОН-ОКСІ.	13
5. КРИМСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ.....	32
6. КОНФЕРЕНЦІЯ В САН-ФРАНЦИСКО.....	36
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	48

Вступ

Напевне важко уявити собі людину, яка активно бере участь в житті суспільства чи держави в сучасному світі, й ніколи не чула про Організацію Об'єднаних Націй (ООН). Водночас, не можна уявити нинішній світ, якби людство не створило таку організацію. Все це впливає з того, що ООН сьогодні тісно вплилося в життя кожної держави, є арбітром у вирішенні будь-яких проблем, внутрішніх чи глобальних, економічних чи політичних. Тобто ООН займає важливе місце на даному етапі історичного розвитку людства. Ідея створення органу, який би підтримував мир та безпеку в світі, а передусім в Європі, зародилася ще декілька століть тому. Людство за цей час зробило багато спроб створити міжнародну організацію. Але кожна спроба мала недоліки, які призводили до розпуску цих органів. Але, водночас, кожна наступна спроба мала менше недоліків ніж попередня — тобто з часом ідея створення міжнародної організації вдосконалювалась. І створення у 1945 році ООН, заради підтримки миру та безпеки, розвитку співпраці між державами — універсальний і, поки що, найбільш розвинутий орган.

ООН підтримує людський розвиток в найвищому сенсі. Важливість економічного розвитку є цілком зрозумілим, але зрештою, метою має бути покращення матеріального і духовного буття кожної особистості - жінки чи чоловіка; екологічну безпеку - право на продуктивне і стійке довкілля; правову та демократичну безпеку - право кожної людини на правовий захист і участь у

демократичному процесі. ООН є охоронцем міжнародної Декларації Прав людини підписаної у 1948р.

У теперішній час не останнє місце займають місії спостерігачів, які у перше були застосовані в 1956р. у районі Суецького каналу. А у 1995р. ООН нараховувала ***шістнадцять операцій по підтримці миру. Серед них: проблема апартеїду в Південній Африці; ірано-іракський конфлікт; арабо-ізраїльський конфлікт; тимчасові сили ООН у Лівані; операція ООН в Конго; збройні сили ООН з підтримки миру на Кіпрі; утворення Намібії; афганський конфлікт; місії спостереження в Центральній Америці; операція ООН з підтримання миру в Камбоджі; конфлікт в Сомалі; югославський конфлікт; місія допомоги ООН у Руанді; місія спостереження ООН в Грузії.

Найбільшу частину займає матеріал з посібника - Радянський Союз на міжнародних конференціях періоду Великої Вітчизняної Війни 1941-1945рр. Том 3. Конференція в Думбартон-Оксі (21 серпня - 28 вересня 1944р.). Тут викладено всі суперечки, які відбувались на конференції в Думбартон-Оксі між США і Радянським Союзом, інтереси яких дещо перетинались. Тут послідовно викладено позиції США щодо Радянського Союзу, його політики та поведінки на самій конференції. Показано намагання Радянського Союзу дотримуватись всіх правил проведення конференції на відміну від Сполучених Штатів, які намагались перешкодити та заперечити всі намагання Радянського Союзу.

Якщо розглянути конференцію в Сан-Франциско з погляду різних авторів А.А.Громико. "Історія Дипломатії" та Г.М.Цветкова." Міжнародні відносини і

зовнішня політика у 1917-1945рр. “, то позиції написання дещо відрізняються. Г.М.Цветков намагається висвітлити позицію українських делегатів та їхнє значення на конференції, а А.А.Громико висвітлює проходження конференції з боку Радянського Союзу та якщо скласти до купи , то можна отримати повну картину ,яка відбувалась того часу на конференції.

Також Г.М.Цветков намагався показати політику американського уряду щодо Радянського Союзу : "Трумен загрожував, що росіяни будуть поставлені на місце, і тоді Сполучені Штати візьмуть на себе керівництво рухом світу".

Ціллю написання курсової роботи за цією темою є:

визначити передумови створення ООН;

зробити дослідження процесу створення і позиції великих держав;

знайти найбільш суперечливі питання в цьому процесі;

визначити можливість ООН на сьогодні та її місце на міжнародній арені.

Основна частина.

1. Зародження ідеї створення міжнародної організації з безпеки. Історичний екскурс.

Витоки створення міжнародних організацій лежать у далекому минулому. Привід до їх появи був частіше всього політичним або дипломатичним. Вже в часи античності було відоме міжнародне право, яке вело до створення союзів.

Такими ж давними є й ідеї забезпечення всеосяжної системи безпеки в Європі в різних її формах, які існують вже багато століть. Однак лише в останні десятиліття, у зв'язку з істотно змінивсьм характером міжнародних відносин, в умовах розвинутих багатосторонніх зв'язків і взаємозалежності держав, в результаті появи сучасної зброї масового знищення і нових засобів її доставки, об'єктивно з'явилася реальна можливість її утворення.

У преках, які висувалися, ця мета знаходила різні втілення. Так, в “Проекті встановлення вічного миру в Європі”, який був запропанований абатом Сен-П'єром у 1713 році, пропонувалося заключити між європейськими державами союзний договір, відмовитися від територіальних претензій і передати усі спірні питання на розгляд міжнародного третейського суду; герцог Сюллі розробив проект “єдиної Європи”, а Жан-Жак Руссо вважав, що рішенням цієї проблеми є створення Європейської республіки, хоча і визнавав, що Європа того часу не була готовою до об'єднання. Основними мотивами до вступу до міжнародної організації були і є неспроможність власними силами

вирішити політичні, економічні, соціальні та культурні проблеми, які постали перед нею¹.

Однак всі проекти встановлення “вічного миру” в той час не виходили за рамки теоритичних досліджень через відсутність об’єктивних історичних умов для їхнього здійснення. З початку XIX ст. держави стикаються з завданнями, які кількості та складності до цих пір не зустрічалися, і які вони не в змозі вирішити внутрішньо державним методами².

Деякі ідеї в області забезпечення загальноєвропейської безпеки, у специфічній для тієї епохи формі, обговорювалися і в ході Віденського конгресу 1814-1815 рр. Вони знайшли своє втілення у створенні Священного союзу (вересень 1815 р.), який повинен був підтримувати стабільність та непохитність світового порядку, який існував тоді, загрозою якому європейські монархи бачили в першу чергу з боку внутрішніх революцій.

Деякі політики й дипломати вважали, що основою регіональної безпеки може стати система союзних договорів. Так С.Ю. Вітте вважав, що цю проблему можна вирішити, якщо заключити Великий континентальний союз трьох держав: Росії, Франції та Німеччини.

Ліга Націй, яка була створена у 1919 р., була новою спробою створення системи колективної безпеки. Разом з тим, принципи, які були покладені в основу діяльності цієї організації (зокрема, можливість вирішення спірних

¹ Шреплер Х.А. Міжнародні організації. Довідник. — М.: “Міжнародні відносини”, 1995 р. — стор. 10-

питань шляхом війни та “мирної” зміни кордонів), неврегульованість міждержавних протиріч та відсутність дієвого механізму боротьби з агресією, з самого початку формували достатньо хиткий фундамент, який не витримав випробування часом.

З боку СРСР вживалися активні спроби створення системи колективної безпеки в Європі (наприклад, проект “Східного пакту”). Однак ці зусилля не зустріли підтримки з боку правлячих кіл західноєвропейських країн, в першу чергу Франції та Великобританії. Зусилля СРСР щодо перетворення Ліги Націй в інструмент забезпечення міжнародної безпеки також зустріли активну протидію з боку прибічників “умиротворення” Німеччини.

Друга світова війна чітко підкреслила необхідність створення механізму підтримки миру і запобігання агресії. Але йшлося не про те, щоб просто відновити Лігу Націй у чистому вигляді. Її фіаско було очевидне, і психологічні наслідки її відновлення, певно були б катастрофічні. Більше навіть — СРСР, що його виключили з Ліги Націй у грудні 1936 р., рішуче заперечував проти її відновлення. Тому й виникла ідея створення нової організації³.

При створенні ООН були враховані численні печальні уроки діяльності Ліги Націй. Не дивлячись на те, що Статут ООН став результатом компромісів, була сформована універсальна міжнародна організація, яка була спроможна стати основою для системи колективної безпеки.

² Там само. — стор. 10-11.

³ Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших часів. — К., “Наука”, 1995 р. — стор. 367.

2. Перші кроки на шляху до створення ООН (Союзницька декларація; Атлантична хартія; Декларація Об'єднаних Націй).

Згідно з твердженням Стеттініуса ініціатива створення нової організації більшою мірою йшла від Сполучених Штатів Америки, ніж з боку Великобританії та Радянського Союзу. 1 січня 1942, під час візиту Черчілля до Вашингтона, держави, що перебували в стані війни з Німеччиною та Японією, підписали "Декларацію Об'єднаних Націй" перший проект якої, був підготовлений державним департаментом Сполучених Штатів⁴. "Декларація Об'єднаних Націй" (або Вашингтонська декларація), підписана у Вашингтоні представниками СРСР, США, Великобританії, Китаю, Австралії, Бельгії та багатьох інших держав. За наполяганням СРСР у вступній частині було внесено положення про те, що повна перемога над ворогом "необхідна для захисту життя, волі, незалежності та релігійної волі та для зберігання людських прав та справедливостей" у всіх країнах миру. Уряди держав, які підписали В.д. по-перше, зобов'язувались вжити всі свої економічні, військові ресурси проти тих членів Троїстого пакту 1940р. та приєднаних до нього держав, з якими ці держави знаходились у стані війни, по-друге вони зобов'язувались співпрацювати один з одним та не укладати сепаратного миру чи перемир'я з іншими ворогами. Також країни зобов'язувались після закінчення війни заснувати систему миру та безпеки.

⁴ Там само. — стор. 367.

3. Московська та Тегеранська конференції.

У жовтні 1943р. відбулася Московська конференція., на якій було прийнято "Декларацію чотирьох держав з питання всезагальної безпеки". Ця декларація - це решимість СРСР, США, Великобританії та Китаю, який потім приєднався, продовжити війну проти країн "осі" до повної їхньої поразки та незворотної капітуляції і розброєння противників, вони зобов'язувались діяти гуртом. Крім того, держави заявляли, що гуртові дії будуть продовжуватись і в післявоєнні часи⁵.

Декларація проголошувала "необхідність урядування" всезагальної міжнародної організації для підтримки миру та безпеки, заснованій на прийнятті суверенної рівності всіх держав, членами якої, можуть бути всі держави великі і малі. Держави вирішили, що після війни вони будуть співпрацювати між собою та з іншими Об'єднаними Націями у цілях досягнення всезагальної згоди щодо врегулювання та розброєння.

Уряди погодились, що після закінчення війни "вони небудуть застосовувати свої збройні сили на територіях інших держав, крім як після спільної консультації та для цілей передбачених в цій декларації".

На конференції в Москві був присутній державний секретар К. Хелл, який домігся від Радянського Союзу схвалення проекту створення міжнародної організації, застосованої на прийнятті рівності всіх миролюбивих держав, зобов'язання з боку держав, які вели війну проти "осі", не припиняти своєї

співпраці й після перемоги. Протягом М.к. та після її завершення продовжувалось обговорення питання щодо місця та терміну скликання конференції трьох держав. Радянський уряд наполягав на зустрічі у Тегерані. Президент Рузвельд, схиляючись на свої обов'язки, встановленні конституцією США, зокрема на необхідність швидкого розглядання та утвердження законопроектів, надходжених з Конгресу, заперечував проти Тегерану, з яким на його думку важко було б налагодити авіазв'язок для передачі документів.

В зв'язку з цим Сталін вимовив думку про те, що його міг би замінити 1-ий заступник в уряді у такому разі відпали б усі заперечення, щодо вибору місця зустрічі. Тому, отримавши звістку Сталіна від 5 листопада 1943 р. Рузвельт вирішив відправитись на зустріч в Тегеран. Попри всі дрібні суперечки зустріч в Тегерані мала величезне міжнародне значення.

Рішення М.к. підготували умови для першої зустрічі глав трьох держав, яка відбулася у Тегерані, де зустрілися Сталін, Рузвельт і Черчілль, які обговорювали подальшу співпрацю та забезпечення міцного миру.

Конференція відбувалась з 8-го листопада по 1-ше грудня 1943р. По-перше, мова йшла про те, щоб назавжди знесилити Німеччину . Тому, глава радянського уряду у розмові з президентом США 29 листопада сказав, що через 15-20років Німеччина зможе відновити свої сили і розпочати нову війну, але для того, щоб запобігти цьому, союзники повинні створити могутній орган, який буде мати право захищати стратегічно важливі пункти.

⁵ ??? Дипломатический словарь в 3 т. — Т. 2, стор. 247

Англійський прем'єр-міністр зауважив, що США,СРСР та Великобританія повинні "забезпечити безпеку у світі, принаймні, близько на 50 років, шляхом роззброєння Німеччини, встановлення контролю над підприємствами, заборонаю авіацію та шляхом зменшення її територій".

Однак, думка Сталіна була негативною, щодо виказаних пропозицій, про утворення федерації у Європі. Він заявив :»Мені не подобається план нових об'єднаних держав... не потрібно утворювати будь-якого нового недієздатного об'єднання дунайських держав. Угорщина та Австрія повинні існувати окремо один від одного".

Герц Гонкінс писав :»Сталін без особливого ентузіазму віднісся до обох пропозицій... обговорювання цього питання було завершено безрезультатно'.'

Детально розібравши проблеми майбутнього, в особливому порядку питання про створення міжнародної організації по збереженню миру та безпеки, сторони виразили впевненість у тому, що існуюча між ними згода забезпечить міцний мир, та заявили про свою готовність до співпраці та високої відповідальності всіх Об'єднаних Націй за існування миру, який ліквідує горе та жахливість на подальше життя.

4. Конференція в Думбартон-Оксі.

Аналізуючи ці конференції, можна зробити висновок, що керівники того часу мали великі надії і вже навели контури майбутнього устрою. Найголовніший етап у вирішенні цієї проблеми — конференція в Думбартон-Оксі, яка проходила з 21.08-7.10 1944р. Місцем конференції уряд США обрав збудований у 1802р. трьох поверховий особняк в Думбартон-Оксі на окраїні Вашингтону, який належав до власності Гарвардського університету. В будівлі, де студенти вивчали мистецтво античних та візантійських майстрів, вранці 21 серпня 1944р. державний секретар США Корделл Хелл відкрив засідання конференції. Конференція була скликана за пропозицією СРСР за виконанням декларації Московської конференції 1943р. про утворення "в можливо короткий час всезагальної міжнародної організації для підтримання міжнародного миру та безпеки"⁶. На конференції було чотири країни-учасниці цієї декларації СРСР, США, Великобританія та Китай, які провели попередні переговори з ціллю розробки статуту організації. Переговори проходили в два етапи:

1)представників СРСР, США, Великобританії з 21.07 по28.09 (делегацію відповідно очолювали посол СРСР у США А.А.Громико, заст.держ. секретаря США Е.Стеттініус та постійні заст. Міністра закордонних справ Великобританії А. Кадоган).

⁶ Там само. — Т. 1, стор. 344.

2) двох останніх держав з Китаєм з 29.09 по 7.10. На цих переговорах були розроблені пропозиції, які покладені в основу Статуту ООН, ухваленого 25.06.1945р. на конференції у Сан-Франциско. Також радянський меморандум про Міжнародну організацію безпеки був переданий урядам США та Великобританії 12.08.1944р., в якому підкреслювалось, що на першій стадії переговорів про утворення Міжнародної організації безпеки цілеспрямовано обмежитись обговоренням лише найбільш важливих питань та принципів, які повинні бути закладені в основу цієї організації. До числа таких питань були віднесені наступні: а) цілі та завдання організації; б) склад організації; в) основні органи: Генеральна Асамблея, Рада Безпеки, Міжнародний суд, Генеральний секретаріат, Рада з економічних та соціальних питань (їх компетенція, функції та зобов'язання); г) заходи щодо припинення та придушення агресії.

У радянському меморандумі основними цілями були названі: 1) підтримання всезагального миру та безпеки та прийняття з цією метою колективних заходів для припинення агресії. 2) Розв'язання та ліквідація мирним шляхом міжнародних конфліктів, здатних призвести до порушення миру. 3) Вживання будь-яких заходів, що мають відношення до укріплення всезагального миру та розвитку дружніх відносин між націями. Головну відповідальність за забезпечення всезагального миру та безпеки народів мала бути покладена на Раду Безпеки, до складу якої, повинні були ввійти, в якості постійних членів, представники СРСР, США, Великобританії, Китаю та

Франції, а також деяке число представників інших держав-членів, які обираються Загальною Радою на строк, визначений Статутом. Рішення у Раді з питань, які відносяться до попереджень чи припиненню агресії, повинні прийматись більшістю голосів, за умов погодження всіх постійних членів Ради, а рішення організаційного характеру простою більшістю голосів.

На початку переговорів в Думбартон-Оксі американці запропонували, щоб у Раді Безпеки діяло правило одностайності. Колишній державний секретар США К. Хелл у своїх мемуарах заявив: "...у нас не було сумніву, стосовно того, що голосування постійних членів Ради у питаннях, які стосуються безпеки, повинно бути єдино мовним. Мова йшла про так зване право "вето". США є ініціаторами права вето, яке витікає з потреби одностайності п'яти держав. Коли ж англійці спробували виступити проти цієї ідеї, американці заявили, що "без цієї умови буде важко, чи взагалі неможливо провести весь план через Сенат". Також у вступній промові Хелл заявив, що зберігання миру та безпеки у майбутньому є головною причиною міжнародної співпраці. " У Московській декларації, - казав він, кожний уряд також взяв на себе частину відповідальності за керівництво у створенні міжнародної організації, переслідуючи цю мету, шляхом спільних дій усіх миролюбних держав".

На конференції в Думбартон-Оксі делегація США підтвердила необхідність того, щоб рішення Ради Безпеки мали силу лише при єдиномовстві всіх постійних членів - СРСР, США, Англії, Китаю, Франції. Однак, при цьому вона пропонувала зробити одне виключення, яке полягало в

тому, що в тих випадках, коли у суперечках задіяний будь-хто з членів Ради, він не повинен брати участь у голосуванні. На засіданні 28.08.1944р. американський представник Є.Стеттініус казав, що сторона незалежно від займаного нею положення у Раді, при вирішенні питання, в якому вона зацікавлена, не повинна бути допущена до голосування. Англіїці зайняли подібну ж позицію. Пропозиція США не змогла не насторожити радянську делегацію. Порядок голосування у Раді Безпеки, який пропонували США, не утворював необхідних гарантій проти можливих зловживань з боку окремих держав. Знаючи імперіалістичні поведки правлячих кіл США та Англії, неможна було ручатися за те, що при такому порядку голосування західні держави не спробують прийняти рішення про застосування військових та економічних санкцій, про розрив дипломатичних стосунків з будь-якою державою у своїх корисних цілях, які не мають нічого загального з завданням зберігання миру та безпеки.

Голова радянської делегації А.А.Громико у своєму виступі підкреслив, що для підтримання миру та безпеки недостатньо володіти лише бажанням загнuzдати агресора чи застосувати проти нього силу, якщо цього не потребують обставини. Щоб забезпечити мир та безпеку, необхідно володіти ресурсами, за допомогою яких, можна запобігти чи придушити агресію та зберегти міжнародний порядок. Ось, чому всі, кому дорогі воля та незалежність, не можуть не зробити висновку, що волю та незалежність можна зберегти лише в тому випадку, якщо майбутня Міжнародна організація безпеки

в інтересах волелюбних народів ефективно використає всі ресурси, які знаходяться у розпорядженні членів організації, і в першу чергу ресурси таких великих держав, як Радянський Союз, США та Великобританія.

"Єдність всіх союзників, проявлена у боротьбі проти загального ворога, заявив голова радянської делегації, та їх намагання зберегти мир у майбутньому являють собою гарантію того, що теперішні дослідницькі переговори дадуть позитивні результати. Вони є першим кроком на шляху, який веде до будування знання, у спорудженні якого зацікавлені всі волелюбні держави світу, заради утворення ефективної міжнародної організації з питань збереження миру та безпеки".

Голова англійської делегації А.Кадоган у своєму виступі «підмітив, що є всі підстави бути вдячними Радянському Союзу, за ініціативою якого було прийнято рішення про організації теперішніх переговорів. З позиції, яку займав уряд СРСР на Московській конференції, "було зрозуміло, що він придає великого значення створенню системи, призначеної для застерігання повторення нацистсько-фашистської агресії".

За столом переговорів в Думбартон-Оксі зібрались представники держав, інтереси та політичні намагання яких у питаннях післявоєнного устрою мира, мали глибоку різницю.

Радянська дипломатія ставила перед собою високе завдання — організація вільного від озброєного конфлікту миру, в якому народи СРСР та народи всього світу могли б спокійно займатися своєю працею. Вона виходила з того,

що урядова міжнародна організація повинна засновуватись на принципах суверенної рівності її членів, служити інтересам всезагального миру та безпеки.

Інтереси ж монополістичних кіл американської та англійської буржуазії наполягали на забезпеченні гегемонії своїх держав у післявоєнному світі, за рахунок і на шкоду іншим країнам. Про це зовсім відверто говориться в мемуарах державного секретаря США К.Хелла, який в травні 1944р. у розмові з групою американських сенаторів прямо заявив, що в результаті відмови від утворення Міжнародної організації безпеки чи у випадку неучасті у ній, США будуть позбавлені свого панівного становища.

Однак, за всією різноманітністю класових позицій та ідеологій, учасників конференції з'єднувало загальне прагнення до співпраці, яке є необхідним для досягнення перемоги над фашисткою Німеччиною та її союзниками, та до утворення системи колективної безпеки для збереження подальшого миру. Цей фактор сприяв результативності переговорів.

На конференції була швидко досягнена домовленість щодо цілей, принципів діяльності основних органів Міжнародної організації безпеки. На перший план було винесено, як головну мету, "підтримання міжнародного миру та безпеки та прийняття з цією метою ефективних колективних заходів для запобігання та ліквідування загрози миру та придушення актів агресії чи інших порушень миру та забезпечення мирними заходами врегулювання міжнародних суперечок, які можуть призвести до порушення стану безпеки"

В якості важливих цілей організації було вказано на розвиток дружніх відносин між націями та здійснення міжнародної співпраці у сфері економічних та соціальних питань⁷.

Радянська делегація, враховуючи негативний досвід Ліги націй, чия діяльність була перевантажена розгляданням можливих гуманітарних проблем, спочатку виступала за утворення спеціальної організації з економічних питань та соціальних. Однак наполягати на своїй точці зору радянська делегація не стала. Оскільки тут мова йшла не про принципіальні протиріччя, а лише про організаційні форми, та розподіл дій у сфері співпраці з міжнародних економічних та соціальних питань був прийнятий без перешкод.

Було домовлено, що Міжнародна організація безпеки повинна діяти відповідно до наступних принципів: 1) Організація заснована на принципі суверенної рівності всіх миролюбних держав; 2) Всі члени організації повинні виконувати взяті на себе положення; 3) Всі члени організації повинні утримуватись у своїх міжнародних відносинах від того, щоб загрожувати силою чи використовувати силу будь-яким засобом, не сумісним з метою організації; 4) Всі члени організації будуть надавати їй всяку допомогу у будь-якій дії, у відповідності з положенням статуту прийнятому організацією; 5) Всі члени організації повинні утримуватися від надання допомоги будь-якій державі, проти якої організацією прийняті заходи превентивного чи

⁷ Там само. ???

примусового характеру; 6) Організація забезпечить, щоб усі держави, які не входять до організації, діяли у відповідності до її принципів.

Було вирішено утворити діючий орган під керівництвом Генеральної Асамблеї Економічну та Соціальну Раду. Але серед основних органів він не згадувався. Цим як би підкреслювалось, що на перший план висувають завдання забезпечення миру та безпеки.

Обговорюючи питання про склад та повноваження Генеральної Асамблеї, делегації прийшли до згоди, що цей орган буде складатися з представників всіх держав-членів міжнародної організації. Було вирішено, що кожна держава повинна мати в Асамблеї один голос, що Асамблея повинна збиратись на регулярні сесії. Асамблея повинна обирати непостійних членів Ради Безпеки, членів Економічної та Соціальної Ради, обирати згідно з Радою Безпеки членів Міжнародного Суду, за рекомендаціями Ради Безпеки призначати генерального секретаря, затверджувати бюджет організації. Делегати встановили, що для прийняття рішень з всіх цих питань необхідна більшість у дві треті голосів, а для прийняття рішення по організаційним питанням достатньо простої більшості.

Делегація США внесла пропозицію, що при прийнятті рішень щодо бюджету органів та урядів організації та розподілення витрат організації, кожна держава член повинна володіти чисельністю голосів, яка пропорційна її участі у витратах організації. Ця пропозиція США явно ***(ущемляла) права малих та економічно слаборозвинених країн. Відстоюючи демократичні принципи

роботи організації, радянська делегація виступила проти вказаної пропозиції, але протест був відхилений.

До компетенції Генеральної Асамблеї було віднесено не тільки розглядання та обговорення загальних принципів та питань щодо підтримання міжнародного мира та безпеки, але і право давати рекомендації щодо таких питань⁸. Зокрема делегати уточнили, що до числа таких питань відносяться принципи, щодо врегулювання озброєнь та роззброєння.

Генеральна Асамблея уповноважувалася приймати до організації нових членів за рекомендацією Ради Безпеки та утворювати такі органи та уряди, які вона може визнавати необхідними для виконання своїх функцій.

Радянський делегації вдалось також наполягти на прийнятті положення, націленого на укріплення дієвості Статуту організації, на недопущення його порушень. СРСР пропонував представити Генеральній Асамблеї право виключати за рекомендацією Ради Безпеки з членів організації держави, які порушують Статут, в якості дисциплінарних заходів. Спочатку ця пропозиція викликала негативну реакцію з боку США та Великобританії, однак очевидність збитків, які нанесли б дії організації, потурання порушенням Статуту, примусили б англійських та американських делегатів погодитись з доводами радянської делегації.

⁸ Див. Радянський Союз на міжнародних конференціях періоду Великої Вітчизняної Війни 1941-1945рр.

Основні суперечності на конференції в Думбартон-Оксі виявилися при обговоренні питань щодо першочергового членства у майбутній організації та про порядок голосування у Раді Безпеки.

У радянському меморандумі передбачалось, що першочерговими членами-засновниками Міжнародної організації безпеки, повинні бути ті держави, які 1 січня 1942р. підписали Декларацію Об'єднаних Націй чи пізніше приєднались до неї. При обговоренні цього питання 28 серпня голова делегації СРСР А.А.Громико заявив, що до числа першочергових членів майбутньої організації повинні бути включені всі 16 радянських союзних республік, як окремих суб'єктів. Ця заява голови радянської делегації була заснована на рішенні Верховної Ради СРСР від 1 лютого 1944р. про внесення поправок у Конституцію СРСР, у відповідності з якими союзним радянським республікам було пропоновано право вступати у безпосередні зносини з і іншими державами, заключати з ними угоди та всановлити свої представництва.

Радянський Союз вважав це законним, оскільки всі члени Британської співдружності були членами ООН і мали право голосу. Проте Британанську співдружність важко порівнювати з СРСР. Будучи насправді централізованою державою, Радянський Союз отримав би в ООН 46 голосів⁹ і представники США та Англії на конференції в Думбартон-Оксі висказались проти пропозиції радянської делегації.

⁹ Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших часів. — К., “Наука”, 1995 р. — стор. 368.

Президент США Рузвельт звернувся 31 серпня до голови радянського керівництва І.В.Сталіна з посланням, в якому закликав не піднімати питання про членство радянських союзних республік у Міжнародній організації безпеки до початку діяльності Асамблеї¹⁰. У своєму докладі І.В.Сталін підкреслив, що це питання має виключно важливе значення і що такі республіки, як, наприклад, Україна та Білорусія, які входять до Радянського Союзу, по чисельності їх населення та політичному значенню перевищують деякі держави, повинні бути включенні у число членів засновників міжнародної організації. "... Я сподіваюсь. — писав він, — що матиму нагоду роз'яснити вам політичну важливість питання, поставленого радянською делегацією в Думбартон-Оксі"¹¹.

Як видно з заключної частини цього послання, представництво СРСР вважало можливим відкласти на деякий час рішення питання про членство радянських республік у Міжнародній організації безпеки. У подальшому ці питання на конференції в Думбартон-Оксі не торкались.

Однак делегації США та Англії не погодились з цією пропозицією. Вони мотивували свої заперечення доводами про те, що начебто немає можливості чітко виявити, є та чи інша держава фашисткою. Стеттініус заявив про те, що середній американець не розуміє ніякого іншого типу держави, крім американського.

¹⁰ Див. Радянський Союз на міжнародних конференціях періоду Великої Вітчизняної Війни 1941-1945рр.

Том 3. Конференція СРСР, США, Великобританії в Думбартон-Оксі. Збірник документів. Док. №43, стор. 151.

Наслідком такої позиції делегацій США та Англії стало те що в Думбартон-Оксі не вдалось домовитись про те, які країни можуть бути першочерговими членами організації. Тому учасники конференції вирішили обмежитись формулюванням, яка декларувала, що "членами організації можуть бути всі миролюбні країни"¹².

Особливу позицію на конференції зайняло питання про склад, процедури та повноваження Ради Безпеки. Рада, мовилось у директивах, повинна відігравати рішучу роль у майбутній організації, нести головну відповідальність за збереження миру, для чого слід наділити її необхідними правами та повноваженнями. В директивах підкреслювалась необхідність того, щоб питання, які відносяться до попередження чи припинення агресії, рішення Ради приймались більшістю голосів, при умові згоди всіх постійних представників у Раді.

При вирішенні питання щодо складу Ради всі учасники конференції прийшли до єдиного рішення, що Рада Безпеки повинна складатися з представників 11 держав-членів організації, по одному від кожного¹³. Преставники СРСР, США, Великобританії, Китаю та у "належний час" Франції мають постійні місця. Генеральна Асамблея обирає шість держав для заповнення непостійних місць. Ці шість держав обираються на дворічний

¹¹ Там само. — Док. №47, стор. 160

¹² Там само. — Док. №55, стор. 172.

¹³ Там само. — Док. №45, стор. 154.

термін, причому три з них обирають щороку і не можуть бути переобрані негайно¹⁴.

Передбачалось, що Рада Безпеки повинна діяти постійно. Домовились, що Рада Безпеки уповноважувалась досліджувати будь-який спір чи будь-яку ситуацію, яка може призвести до міжнародного непорозуміння. Вона повинна закликати сторони для врегулювання питань шляхом мирних переговорів, посередництва, примирення, арбітражу, судового втручання чи за допомогою інших засобів за їх вибором. Якщо Рада Безпеки врахує, що невдача у вирішенні спорів являє собою загрозу міжнародному миру та безпеки, вона повинна прийняти всі заходи необхідні для підтримання миру¹⁵. Рада Безпеки уповноважується визначати, які дипломатичні, економічні чи інші заходи не зв'язані з використанням озброєних сил повинні застосовуватися для здійснення її рішень, чи закликати членів організації вжити ці заходи¹⁶. Якщо Рада Безпеки визначить, що таких заходів недостатньо вона уповноважується вживати такі заходи за допомогою повітряних сил, які можуть бути необхідними для даної ситуації¹⁷. У зв'язку з цим утворюється Воєнний Штабний Комітет, завданням якого є дача рекомендацій та надовати допомогу Раді Безпеки. Для того щоб всі члени організації могли зробити свій внесок в підтримання мира та безпеки, вони зобов'язуються надовати Раді Безпеки, за її

¹⁴ Там само. — Док. №55, стор. 175.

¹⁵ Там само. — Док. №55, стор. 177.

¹⁶ Там само. — Док. №55, стор. 177.

¹⁷ Там само. — Док. №55, стор. 178.

закликом у відповідності з особливою згодою, збройні сили, засоби обслуговування та співпраці, необхідні для підтримання міжнародного миру та безпеки¹⁸. Досягнута домовленість у складі та функціях Ради Безпеки була важливим кроком на шляху утворення ООН. Однак не всі питання, пов'язані з статусом Ради Безпеки, вдалось з'ясувати на конференції в Думбартон-Оксі.

Гостру дискусію викликало питання про порядок голосування в Раді Безпеки. Щодо цього багато американців, зокрема серед представників армії та флоту, не хотіли погодитися з тим, що Рада Безпеки простою більшістю голосів зможе змусити США до воєнних дій. Крім того, Сенат ніколи не ратифікував би договору, який містив би в собі відмову від національного суверенітету. І тому вирішено, що постійні члени Ради Безпеки матимуть право вето. Одностайність великих держав, за словами Стеттініуса, мала життєво важливе значення для функціонування організацій¹⁹.

Ще до конференції в Думбартон-Оксі всі три держави декларували необхідність єдності дій. В прийнятій на Тегеранській конференції 1 грудня 1943р. Декларації трьох держав вказувалось: "Що стосується мирного часу, то ми впевнені, що існуюча між нами угода забезпечить міцний мир".

Принцип одностайності був підтверджений і на конференції в Думбартон-Оксі. Роблячи висновки першого тижня переговорів, радянська делегація повідомляла: "Всі три делегації згодні з тим, щоб прийняття рішення Радою

¹⁸ Там само. — Док. №55, стор. 178.

¹⁹ Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших часів. — К., "Наука", 1995 р. — стор. 368-369.

Безпеки з усіх питань, які мають відношення до підтримання миру та безпеки, було обумовлено одностайністю постійних членів Ради”.

28 серпня на засіданні глав делегації американська сторона підтримала пропозицію А.Кадогана, який вказував на те ,що всі її спроби розробити пропозицію про особливу процедуру прийняття рішень, коли конфліктом заторкуються великі держави, не завершилися успіхом.

Характеризуючи таку ситуацію, К.Хелл писав пізніше наступне "...в нас не було ні малішого сумніву стосовно того, що голосування постійних членів Ради у питаннях, торкаючись безпеки, повинно бути єдино мовним. Мова йшла про так зване право вето. Ми не менш росіян були рішучими прихильниками цього принципу, за виключенням нашої думки, що голос члена Ради Безпеки, який бере участь в спорі, не повинен враховуватися"

Радянська делегація не змогла погодитись на вказане виключення. Порядок голосування у Раді Безпеки, запропонований делегаціями США та Англії, не створював необхідних гарантій проти можливих зловикористовувань з боку окремих держав. Не можна було поручитись за те, що при такому порядку голосування західні держави не спробують застосувати метод диктату та вирішувати в своїх корисних цілях питання про розрив дипломатичних стосунків та про застосування воєнних та економічних санкцій.

29 серпня у розмові з Стеттініусом, торкаючись питання про прийняття Радою Безпеки рішень щодо справ, які стосуються великих держав, голова радянської делегації А.А.Громико вказав на те ,що Радянський уряд придає

цьому питанню важливе значення та категорично виступає проти пропозиції, внесеної делегаціями США та Англії.

З американського боку неодноразово приймалися спроби вплинути на точку зору радянської делегації. 8 вересня 1944р. президент США Ф.Рузвельт заявив радянському послу, що сторона, замішана у спорі, не повинна брати участь у голосуванні в Раді Безпеки. За думкою Рузвельта, пропозиція про "абсолютне вето" утворює особливі труднощі як у Конгресі США, так і у взаємовідносинах з іншими Об'єднаними націями.

А.А.Громико в свою чергу заявив, "що прийняття останньої американської пропозиції означало б відступ від принципу одностайності постійних членів Ради при винесенні їх рішень"²⁰. Не дивлячись на розбіжності позицій, бесіда проходила в дусі взаєморозуміння, і Стеттініус, який був присутній назвав її важливим кроком у створенні Міжнародної організації безпеки.

Оскільки на конференції в Думбартон-Оксі взаємовигідного рішення знайти не вдалося, домовились записати в підсумковому документі, що процедура порядку голосування у Раді Безпеки ще розглядатиметься. Однак вже тоді були передумови до цього рішення.

Колишній прем'єр міністр Великобританії У.Черчилль, торкаючись підсумків Думбартон-Окської конференції, у своїх мемуарах "Друга світова війна" приводить послання, отримане ним від фельдмаршала Сметса від 20

²⁰ Див. Радянський Союз на міжнародних конференціях періоду Великої Вітчизняної Війни 1941-1945рр.

вересня 1944р. Говорячи про розбіжності, які виникли в Думбартон-Оксі у зв'язку з питанням про порядок голосування, Сметс відмічав, що "якщо підійти до питання по суті, то можна багато сказати на користь принципу одностайності серед великих держав, хоча б на найближчий післявоєнний час. Якщо цей принцип з'явиться нездійсненим на практиці, положення можна буде переглянути пізніше, коли буде встановлена та заложена взаємна довіра і буде закладена більш практична основа.

Кінцеве рішення щодо процедури голосування у Раді Безпеки було досягнуто на конференції глав урядів СРСР, США та Великобританії у лютому 1945р. в Криму.

Без особливих розбіжностей на конференції пройшло обговорення питання щодо Міжнародного Суду, про функції та повноваження Економічної та Соціальної Ради, про Секретаріат, процедуру поправок та заходів перехідного періоду.

У Думбартон-Оксі було домовлено, що генеральний секретар стане головною адміністративною особою організації. Він обирався Генеральною Асамблеєю за рекомендацією Ради Безпеки і має право доводити до відома Ради будь-які питання, які можуть загрожувати міжнародному миру та безпеці²¹.

У заключний документ конференції було внесено розділ про заходи перехідного періоду, в якому вказувалось, що до набрання чинності

²¹ Там само. — Док №70, стор. 225.

спеціальних угод про контингенти збройних сил у відповідності до Московської декларації чотирьох держав учасники цієї декларації "повинні консультуватись один з одним та, у випадку необхідності, з іншими державами, з метою таких спільних дій від імені організацій, які можуть бути необхідні для підтримання міжнародного миру та безпеки"²².

29 вересня глави трьох делегацій опублікували зв'язок, в якому підкреслювалось, що "переговори були корисні і призвели до згоди про рекомендації щодо питання загального плану організації."

Виступаючи на святковому засіданні Московської Ради депутатів трудящихся 6 листопада 1944р., І.В.Сталін казав:"Суперечності є і вони ще будуть проявлятися і в ряді інших питань. Вони повинні мати місце серед представників різноманітних держав та партій. Дивуватися треба не тому, що існують суперечності, а тому, що їх мало і що вони розв'язуються в дусі одностайності та узгодженості дій трьох великих держав. Характерним для цієї конференції є не те, що там розкрилися головні суперечності, а й те, що дев'ять десятих питань безпеки були розв'язані на цій конференції в дусі повної узгодженості"²³.

Президент США Ф.Рузвельт, познайомившись з результатами, які були досягнуті в Думбартон-Оксі, заявив, що, на перший погляд, він відчуває виключне задоволення і навіть здивування, що так багато можна зробити у

²² Там само. — Док №70, стор. 225-226.

²³ Там само. — Достаток №7, стор. 244.

такий короткий термін по такому важкому питанню. Організація, яку всі пректували, повинна розглядатися, як основа висунутогого сходу; вона буде включати у свої межі спеціальні економічні та соціальні органи, які вже існують та ще маєть встановитись. Справу утворення великого плану безпеки та миру розпочато добре"²⁴.

²⁴ Там само. — Достаток №4, стор. 239.

5. Кримська конференція.

Кримська конференція керівників СРСР, США та Великобританії проходила 4-11 лютого 1945р. у Лівадійському палаці при участі міністрів іноземних справ, начальників штабів та радників. Проходила в період, коли в результаті ударів Радянської армії, а також військових дій союзників, які відкрили другий фронт у Європі, війна проти гітлерівської Німеччини вступила у кінцеву стадію.

Конференція прийняла рішення історичного значення як з військових питань так і з питань, які стосуються післявоєнного миру.

Три держави, які скликали конференцію, звернулися до представників Китаю та тимчасовому уряду Франції з пропозицією взяти з ними участь у конференції. Французький уряд посилався на те, що він не брав участь у переговорах в Думбартон-Оксі, у Криму пропонував, щоб пропозиція прийнята в Думбартон-Оксі розглядалась не як основа для вироблення Статуту Міжнародної Організації, а як основа для переговорів. Учасники не погодились з цією пропозицією. В результаті 5.03.1945р. уряд США від свого імені, а також від імені Великобританії та Китаю запросило для участі у конференції у Сан-Франциско 39 країн. Перші ознайомлення зі списком учасників показало, що половину з них складали американські країни, крім Аргентини.

Не були запрошені: нейтральні країни Аргентина, Ірландія, Іспанія, Португалія, Швеція, Швейцарія, Афганістан, Ємен; країни зайняті

гітлерівськими військами та військами мілітарської Японії, Австралії, Данії, Сиан; Країни, які не мали уряду, визнаного всіма трьома урядами Польща, Албанія, Монголія; Італія, як колишня ворожа країна, яка мала в той час статус "совоюючої країни", інші країни колишні союзники Німеччини та які підписали угоду про перемир'я: Болгарія, Угорщина, Румунія та Фінляндія; ворожі країни: Німеччина та Японія. Розсилка запрошень передвизначила склад конференції в Сан-Франциско.

На Ялтинській конференції американська делегація внесла компромісну пропозицію: міжнародні конфлікти поділялися на дві категорії: 1) вирішення яких вимагало від ООН застосування військових, політичних та економічних заходів; 2) для врегулювання яких достатньо було мирних засобів. Стосовно конфліктів першої категорії постійні члени Ради Безпеки, тобто великі держави, мали право вето навіть тоді, коли дана країна є учасником спору. При вирішенні конфліктів другої категорії постійний член Ради Безпеки — учасник спору утримувався від голосування. Таким чином, фактично, була прийнята точка зору Радянського уряду з цього важливого питання діяльності ООН, й врегульований порядок голосування в Раді Безпеки був внесений до Статуту ООН²⁵.

Одне з важливих місць на конференції займало питання про утворення з іншими миролюбивими державами універсальної міжнародної організації для

²⁵ История международных отношений и внешней политики СССР. — М. : Международные отношения, 1967 г. — Т. 2, стор. 272.

підтримання миру та безпеки. Конференція постановила, що 25 квітня 1945р. в Сан-Франциско буде скликана конференція Об'єднаних Націй для підготовки статуту такої організації у відповідності з положеннями, які були розроблені в ході прелімінарних переговорів. Було встановлено, що в основу діяльності Організації Об'єднаних Націй повинен бути покладений принцип однастайності постійних членів Ради Безпеки ООН при вирішенні кардинальних питань забезпечення миру. Учасники конференції домовились про те, що Великобританія і США підтримають радянський уряд про допуск до першочергового членства в Організації Української РСР та Білоруської РСР. У запрошеннях США пропонувалось, що базою для Стату ООН стануть документи прийняті в Думбартон-Оксі одночасно з цим, сповідувалось, що запрошення держави доповнене документом, який містив наступні правила:

- кожен член Ради Безпеки має один голос;
- рішення Ради Безпеки з питань процедури приймається більшістю голосів;
- рішення з всіх інших питань приймаються більшістю всіх голосів членів, включаючи співпадаючі голоси членів, які брали участь у спорах, утримуючись від голосування при прийнятті рішення, відповідно до глави 8 та відповідно до другій фразі абзату 1-го розділу з глави 8. Ці правила отримали назву "Ялтинської формули" про голосування у Раді Безпеки. Вони призводили до гострих спорів на конференції в Сан-Франциско та і у наступній діяльності організації.

У документі, який був предоставлений урядами ще шести країн, говорилося про порядок голосування у Раді Безпеки наступне: “З точки зору уряду США у питанні про процедуру голосування є два важливі елемента: перший полягав в тому, що для збереження всезагального мира необхідно однастайність серед постійних членів, другий, виходив з того, що для народу США виключно важливо, щоб була передбачена справедливість для всіх членів організації... Пристосувати ці два елементи це наша головна мета. Ми гадаємо, що пропозиції 5.12.1944р. дали розумне та справедливе рішення та задовільненню комбінацію цих головних положень”.

Висунуту делегацією США промову було узгоджено двома іншими учасниками Кримської конференції. Рузвельт спробував включити до Статуту ООН положення про опіку. Але Черчель гаряче заявив, що ”ні за яких обставин він ніколи не дозволить, щоб незграбні пальці сорока чи п’ятидести народів втручалися в життя Британської імперії. До тих пір, поки він прем’єр, він не віддасть й шматка англійської спадщини”. В Ялті вдалося домовитися тільки про те, що система опіки буде розглянута на конференції в Сан-Франциско, а спочатку п’ять держав, які мають постійні місця в Раді Безпки, проконсультуються між собою²⁶. Ялтинська конференція відбила період самої високої співпраці між СРСР, Великобританією та США та увінчалась великим успіхом. Рішення конференції були доповненні та закріпленні на Берлінській конференції 1945р.

²⁶ Там само. — стор. 272-273.

6. Конференція в Сан-Франциско.

Подальша робота продовжувалась на конференції в Сан-Франциско. Основна її мета — розробка Статуту ООН, проект якого підготувала конференція в Думбартон-Оскі в 1944р.

В конференції брали участь США, СРСР, Англія й Китай, глави делегацій яких по черзі головували на пленарних засіданнях, ще 22 країни, котрі підписали Вашингтонську Декларацію 1 січня 1942р., та держави, що оголосили війну Німеччині або Японії до 1 березня 1945р. Загалом - 46 держав. Під час роботи конференції було запрошено також делегації України, Білорусії, Аргентини та Данії. За Польшею залишили місце (для розв'язання суперечок щодо її уряду). Відмовили тоді Монголії та Албанії. Отже, учасниками-засновниками ООН- стали 50 держав. Пізніше (15 жовтня 1945р.) Польща підписала Статут ООН і стала 51-ю державою-засновницею ООН.

Загалом за двомісячну роботу конференції в Сан-Франциско (з 25 квітня до 26 червня 1945р.) відбулось 9 пленарних засідань і близько 400 засідань різних комісій та комітетів. Загальна кількість делегатів становила 282 чоловіки, разом з радниками і секретаріатом брали участь близько 1500 чоловік. Крім того, понад 3500 журналістів висвітлювали роботу конференції²⁷.

На початок роботи конференції негативно вплинув "твердий курс" щодо СРСР, який мав намір проводити новий президент США Г. Трумен, якого

²⁷ Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945-70-ті роки) / Манжола В.А., Білоусов М.М., Бруз В.С. та інші. — К.: Либідь, 1999 р. — стор. 111.

підтримують більшість учасників, особливо з Латинської Америки.

Зовнішньополітичний курс Г. Трумена ускладнив радянсько-американські відносини, зокрема з питань визнання уряду Польщі, членства держав ООН тощо. Лише напередодні конференції в Сан-Франциско, на нараді міністрів закордонних справ СРСР, США, Англії та Китаю, після тривалої дискусії, було досягнуто спільне рішення про запрошення на конференцію делегацій України та Білорусії.

27 квітня глави делегацій у Сан-Франциско підтримали заяву В.Молотова, про запрошення України й Білорусії та включення їх до складу членів-засновників організації. 30 квітня це рішення одностайно підтримали Виконавчий комітет і засідання глав делегацій, а потім і п'яте пленарне засідання конференції. 1 травня українська делегація в складі 12 чоловік на чолі з Д.З. Мануїльським вилетіла через Москву, Сибір і Канаду до Сан-Франциско.

Головами конференції були обрані глави делегацій чотирьох запрошених держав: СРСР (В.М.Молотов), США (Е.Стеттініус), Англії (А.Іден) та Китаю (Сун Цзивен).

Протягом конференції були утворені чотири комісії: перша — обговорювала загальні положення Статуту; друга — повноваження та обов'язки Генеральної Асамблеї; третя — функції Ради Безпеки; четверта — допроцьовувала проект Статуту Міжнародного Суду, який був підготовлений комітетом юристів 44 держав у Вашингтоні в квітні 1945 р. Ці чотири комісії в свою чергу ділились на 12 технічних комітетів. Найважливіші питання

розглядалися на періодичних нарадах глав делегацій СРСР, США, Великобританії та Китаю. Кожна з чотирьох частин Статуту ООН приймалася більшістю у 2/3 голосів делегатів конференцій²⁸.

Самим гострим питанням на конференції було питання про Раду Безпеки та про порядок голосування в ній.

Поряд з прямими нападками на принцип одностайності великих держав застосовувались і обхідні міри, націлені на те, щоб послабити значення Ради Безпеки і тим самим звужити рамки компетенції постійних членів Ради Безпеки.

Довготривала дискусія була щодо питання про міжнародну опіку. В радянському проекті положень Статуту про врядування системи опіки над територіями, де немає самоврядування, говорилося про те, що мета опіки є не тільки самоврядування, але й самоврядування, з активною участю народів колоніальних територій для "більш швидкого досягнення повної державної незалежності"

Не дивлячись на те, що пропозиція радянської делегації ясна і недвумислене, формулювання головної мети системи опіки повністю відповідала Статуту ООН, вона зустріла заперечення делегацій західних держав, які подали свої власні пропозиції. На перших порах роботи конференції у пропозиціях англійської та американської делегації можна відмітити різницю. Проявляючи зацікавленість в тому, щоб колоніальна система була збережена у

²⁸ История международных отношений и внешней политики СССР. — М.: Международные отношения, 1967 г. — Т. 2, стор. 272-273.

можливо більш недоторканому вигляді, англійська делегація внесла проект, власне який, пропонував передати опіку тільки тим країнам, які володіли колоніями. Власне так і слід було розуміти англійську пропозицію передати опіку "передовим країнам, які підготовленні до прийняття цієї відповідальності". В англійському проекті утримувалось положення, про недопустимість "будь-яких ревізій існуючих мандатів Ліги Націй без згоди зацікавленої держави-мандатарія". Таким чином, Англія зробила спробу зберегти непоитним встановлений Версальським миром розділ колоній. З іншого боку, США, ставши на шлях політичної та економічної експансії і не маючи обширних колоніальних володінь, були зацікавленні в "політиці відкритих дверей" в колоніях, в широкому доступі американських товарів та капіталу на колоніальні ринки, чому протистояла політика економічної периферії, яку здійснювали колоніальні держави. Так, в американському проекті передбачалась заборона на підмандатних територіях всякої дискримінації в області економічних, соціальних та торгових інтересів. Однак в середині травня 1945р. американська делегація представила новий проект, який співпав з пропозицією старих колоніальних держав, так як передбачав збереження непохитності колоніальної системи у всіх її частинах. Зміна в позиції США пояснювалась зговором з колоніальними державами, які підтримали окремі претензії США на роль мандатарія.

Конференція в Сан-Франциско заснувала Міжнародний суд і вирішила також ряд інших питань пов'язаних з утворенням нової міжнародної організації.

За пропозицією делегації СРСР учасники конференції компромісно вирішили питання про право вето (домовилися вважати питання про початок розгляду в Раді Безпеки якогось конфлікту між державами процедурними, що знімало потребу в застосуванні вето), а також про збереження місця серед членів-засновників для Польщі²⁹. Місцезнаходженням штаб-квартири ООН було обрано місто Нью-Йорк³⁰. 26 липня 1945р. прийняттям Статуту ООН конференція закінчила свою роботу.

Загальне прагнення до миру було настільки сильним, що глава делегації (після від'їзду В.Молотова) посол у США А.Громико зауважував, що "всі основні труднощі вдалося подолати й успішно розв'язати поставлені перед конференцією завдання"³¹. Також, виступаючи на заключному засіданні конференції від імені Радянського Союзу, А.А.Громико виразив надію що нова організація буде мати діючий характер для виконання співпраці, єдності та узгодженості дій всіх її членів.

Статут Організації Об'єднаних Націй, прийнятий в Сан-Франциско, починається словами:" Ми народи Об'єднаних Націй сповнені рішучості врятувати наступні покоління від бідувань війни, що двічі принесла людству невимовне горе, і знову утвердити віру в основні права людини, в гідність і

²⁹ Цветков Г.М. Міжнародні відносини і зовнішня політика в 1917 – 1945 рр. Навчальний посібник. К.: Либідь, 1997.

³⁰ Також є відділення ООН у Женеві та Відні.

³¹ Цветков Г.М. Міжнародні відносини і зовнішня політика в 1917 – 1945 рр. Навчальний посібник. К.: Либідь, 1997.

цінність людської особи, в рівність чоловік і жінок і в рівність прав великих і малих націй і створити умови, за яких можна додержуватися справедливості і поваги до зобов'язань, що виникають з договорів та інших джерел міжнародного права і сприяти соціальному прогресу та поліпшенню умов життя при більшій свободі, і з цією метою проявляти терпимість і жити разом, у мирі один з одним, як добрі сусіди, і об'єднати наші сили для підтримання міжнародного миру та безпеки.

Були розроблені та встановлені цілі та принципи ООН. До цілей відносилась підтримка миру та безпеки у світі. Розвиток дружніх відносин між націями на основі шанування принципу рівноправності та самовиявлення народів. Міжнародна співпраця по вирішенню міжнародних проблем економічного, соціального, культурного та гуманітарного характеру та поваги до прав людини та основним положенням. Перетворення ООН в центр узгодження зусиль націй по досягненню загальних цілей.

Щодо принципів, то вони передбачають суверенну рівність всіх членів, добровільне виконання взятих на себе зобов'язань відповідно до Статуту, вирішення спорів мирним шляхом та без загрози миру у всьому світі. Готовність надати ООН всесвітню допомогу у всіх діях, пристосовуючи її у відповідності до Статуту³².

До складу ООН входять 50 країн-членів організації.

³² Шреплер Х.А. Міжнародні організації. Довідник. — М.: "Міжнародні відносини", 1995 р. — стор. 22.

У ході обговорення до проекту Статуту протягом 62 днів роботи конференції було внесено 1200 поправок, уточнень, доповнень. Так, коли обговорювався розділ “Секретаріат”, малі країни висунули свої пропозиції на 1000 сторінок³³.

25 червня в оперному театрі Сан-Франциско в надзвичайно урочистій обстановці всі делегації, стоячи й аплодуючи, одноголосно прийняли Статут ООН. Наступного дня — 26 червня — в Будинку ветеранів у Сан-Франциско всі 50 делегацій підписали Статут ООН і Статут Міжнародного Суду. 15 жовтня це зробила Польща. Першими поставили свої підписи делегати Китаю - першої жертви агресії.

24 жовтня 1945р. після ратифікації Статуту ООН СРСР, США, Англією, Францією, Китаєм та більшістю держав - учасниць конференції в Сан-Франциско він набрав сили³⁴.

Цей день - 24 жовтня - щорічно відзначається як День Об'єднаних Націй.

Робота української делегації на конференції в Сан-Франциско була важливим кроком на шляху України до міжнародного визнання. На Статуті

³³ Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945-70-ті роки) / Манжол В.А., Білоусов М.М., Бруз В.С. та інші. — К.: Либідь, 1999 р. — стор. 111.

³⁴ Цветков Г.М. Міжнародні відносини і зовнішня політика в 1917 – 1945 рр. Навчальний посібник. К.: Либідь, 1997. Стор 205-206.

ООН серед підписів представників її країн-фундаторів зберігається підпис народного комісара закордонних справ України Д.З.Мануїльського³⁵.

Отже, конференція в Сан-Франциско мала величезне історичне значення. Вона породила ООН — головний міжнародний інструмент підтримання і зміцнення миру та міжнародної безпеки, головний міжнародний орган сприяння багатоплановому співробітництву країн і народів. Проголошенні Статутом ООН загальнолюдські цінності, права людини, демократичні принципи мирного співіснування справили могутній вплив на весь повоєнний розвиток світу. Людство одержало унікальний форум для спілкування, обміну думками та розв'язання складних міжнародних проблем³⁶.

Якщо подивитись на весь процес, протягом якого були втілені ідеї та бажання провідних держав світу, то найважливіша та важка робота відбулася на конференції в Думбартон-Оксі у 1944р. Там можна прослідити позиції двох головних членів ООН - США та Радянського Союзу, їх постійні розбіжності та відхилення від основного курсу -єдиномовності у прийнятті рішень. Але, як то кажуть, згідність була досягнута і процес проходив дещо повільно з постійним перепиненням, але все ж таки проходив, і 24 жовтня 1945р. тепер у всьому світі відзначається, як День Об'єднаних Націй.

³⁵ Там само.

³⁶ Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945-70-ті роки) / Манжола В.А., Білоусов М.М., Бруз В.С. та інші. — К.: Либідь, 1999 р. — стор. 111.

Тепер ми маємо в світі таку організацію, яка здатна забезпечити стан миру та безпеки в світі. Нещодавно відмічалось 50-років ООН — 1996р. У контексті п'ятдесятої річниці ООН минулий рік приніс з собою історичне підтвердження прибічності держав-членів цілям та принципам їхньої організації. 128 глав держав та представництв прийняли Декларацію з нагоди п'ятдесятої річниці ООН, в якій вони зобов'язувались забезпечити, вступ ООН до двадцять першого століття, маючи можливість, фінансові кошти та структуру, яка дозволяє їй ефективно служити тим, від чого ім'я і для кого вона була створена.

Керуючись результатами своїх міжнародних конференцій, які відбулися у 90-ті роки ООН зробила винищення злиднів однією з своїх центральних задач . У травні 1998р. Адміністративний комітет з координації прийняв заяву про приверженність справі винищення злиднів, яка стосується всієї системи. Протягом року ООН надала близько 110 країнам допомогу у підготовці чи здійсненню національних програм по боротьбі з злиднями.

Висновки

Як ми знаємо, в світі немає нічого ідеального. Існує тільки відносно ідеальне. В основу створення кожної міждержавної організації були покладені на перший погляд ідеальні ідеї. Але, згодом, кожна з цих організацій виявляла свої помилки і людство створювало нові, більш ефективні, організації, з урахуванням попереднього досвіду.

З самого початку своєї діяльності ООН зустріла багато труднощів. Деякі з них вона успішно долала, але й багато проблем залишалися невирішеними. Вже через деякий час ООН показала свою неспроможність у їх вирішенні. Це насамперед стосується збройних конфліктів. Ми вже знаємо, що метою, яка була покладена в основу створення нової міжнародної організації, було забезпечення миру й безпеки в світі. ООН не вдалося викоренити силовий метод у міжнародних відносинах. Наведемо декілька фактів з цього приводу. З моменту утворення ООН у світі відбулося понад 100 крупних конфліктів в яких загинуло близько 20 млн. чол. За даними щорічного огляду, опублікованного журналом “Джейн Діфенс уіклі”, на початку 1993 р. вже в умовах закінчення “холодної війни” на планеті зберігалось 73 “гарячі” точки, що загрожували міжнародній стабільності. У 26 країнах відбувалися війни або відбудова після війни; 23 райони світу вважалися зонами потенційних конфліктів, а в 24 країнах спостерігалось зростання напруженості³⁷. Останнім

³⁷ Бруз В.С. ООН і врегулювання міжнародних конфліктів. — К.: Либідь, 1995 р.

часом все частіше виникають збройні сутички. Над людством все більше нависає загроза третьої світової війни, з використанням ядерної зброї.

А ось ще одна проблема, яку ООН не вдалося вирішити — бідність. Насьогодні більшість населення в країнах, що розвиваються, живе за межою бідності. Все ще велика кількість людей, яким не вистачає їжі, які вмирають з голоду. І все це в сучасному світі науково-технічного прогресу. Холодна війна, злидні, розпад імперій, що призвело до величезної економічної експансії розвинутих країн і дедалі більше зубожіння країн, які в майбутньому наречуться “третім світом”, нагромадження конфліктів — фактори, які призвели до цілковитого фіаско ООН, як гаранта миру³⁸. Водночас, змінюється і ставлення людей до ООН. Наприклад, 82% американських конгресменів вважають, що у цілому американці негативно відносяться до сплати Сполученими Штатами належних внесків до ООН³⁹.

Усі ці факти свідчать про те, що ООН втрачає свій авторитет. Немає сумніву, що через деякий час людство створить нову, більш ефективну міжнародну організацію.

Але попри все ООН залишається популярною організацією у світі. Згідно з результатами опитування, проведеного в 1995 р. у восьми країнах центром

³⁸ Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших часів. — К., “Наука”, 1995 р. — стор. 366.

³⁹ Опубліковано інформаційним департаментом ООН — DPI /1963/ — February 1998.

досліджень Latinobarometro, латиноамериканці більше довіряють ООН, ніж більшості своїх державних інститутів⁴⁰.

⁴⁰ Там само.

Список використаної літератури.

1. Бруз В.С. ООН і врегулювання міжнародних конфліктів. К.: Либідь, 1995р.
2. Говорячи відверто: деякі факти про ООН.
3. Дипломатический словарь в 3 т.
4. Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 до наших часів. К.: Наука, 1995р.
5. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945-70-ті роки)/ Манжола В.А., Білоусов М.М., Бруз В.С. та інші. — К.: Либідь 1999 р.
6. Цветков Г.М. Міжнародні відносини і зовнішня політика в 1917-1945рр. Навчальний посібник К.:Либідь, 1997р.
7. Шреплер Х.А. Міжнародні організації. Довідник. М. "Міжнародні Відносини" 1995р.
8. История международных отношений и внешней политики СССР т. 2, М., 1967г.
9. Радянський Союз на міжнародних конференціях періоду Великої Вітчизняної Війни 1941-1945рр. Том. 3. Конференція представництв СРСР, США, Великобританії в Думбартон-Оксе. (21 серпня-28 вересня 1944р.), збірник документів. Видавництво політичної літератури 1984р.
10. Статут ООН і статут Міжнародного суду. Видавництво: "Міжнародні Відносини".